

Sedmična kolumna visokog predstavnika za BiH Christiana Schwarzschilda: “Povratak kući”

Podaci koje je objavilo Ministarstvo vanjskih poslova ove sedmice pokazuju da 1.343.805 državljana Bosne i Hercegovine trenutno živi u inostranstvu. Više od 800.000 živi u drugim dijelovima Evrope, a skoro pola miliona u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi.

Ova ogromna dijaspora je nastala u užasnim okolnostima i ona i dalje predstavlja ranu u kolektivnom sjećanju ove zemlje i njenih građana. Kada se ovdje organiziraju proslave matura i slična okupljanja, to se često veže uz dolazak nekog od tih starih prijatelja iz Stockholma ili Sydneya ili St. Louisa, i razgovor se brzo usmjerava na temu starih školskih drugova koji su razbacani širom svijeta.

Veličina bosanskohercegovačke dijaspore – koja iznosi možda čak i jednu četvrtinu predratnog stanovništva – s pravom ovo pitanje stavlja u sami centar nacionalne debate.

Cijelu deceniju nakon rata, putem sistematskih i koncentriranih napora međunarodnih agencija, koje je prvo predvodio UNHCR, a onda Radna grupa za povratak i izbjeglice pri OHR-u, te konačno Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, ova zemlja je svjedok najuspješnije repatrijacije izbjeglica u historiji. Više od milion ljudi ostvarilo je pravo na povratak u svoje predratne domove.

Ipak, kako otkrivaju podaci Ministarstva vanjskih poslova, blizu jedan i po milion ljudi i dalje živi u inostranstvu.

Neki su sebi izgradili novi život u zemlji u kojoj su našli utočište i više ne žele da se vrate. To je njihovo pravo. Drugi bi se vratili, ali se suočavaju sa velikim izazovima. Ako ništa drugo, moraju se reintegrirati u sistem socijalnog osiguranja koji je nesistematičan i neefikasan.

U svom aprilskom biltenu, Svjetska banka navodi da je javna potrošnja na zdravstvene usluge u Bosni i Hercegovini 7,4 posto GDP-a, što je više od prosjeka zemalja centralne i istočne Evrope – a ipak, usluge su lošijeg kvaliteta. Jedan od razloga je što polovina potrošnje u zdravstvu otpada na plaće, što ne ostavlja dovoljno sredstava za investiranje u nove objekte i opremu.

Drugi veliki izazov koji stoji pred potencijalnim povratnicima je zastarjelo poslovno okruženje, koje je direktno odgovorno za mali broj novih radnih mjesta i nove prilike za investiranje.

Uprkos ovim poteškoćama, mnogi ljudi koji žive u dijaspori žele da se vrate kući. U isto vrijeme, mnogi od ovih socijalnih, ekonomskih i administrativnih problema mogu biti riješeni efikasno i brzo, ako se novi organi vlasti angažuju na njihovom rješavanju.

Kada se ljudi iz dijaspore vrate kući, oni sa sobom donose mnoge koristi ovoj zemlji – uključujući sposobnosti, kapital i znanje o stranim tržištima i poslovnim prilikama. To su vrijednosti od značaja za cijelu Bosnu i Hercegovinu, i ona bi to trebala maksimalno da iskoristi.

Nedavno sam bio upoznat sa aktivnostima jedne nevladine organizacije, Udruženja «Kupujmo i koristimo domaće-kvalitetno proizvedeno u BiH», koje, između ostalog, ima za cilj da usmjerava investicijski potencijal dijaspore u proizvodnju u Bosni i Hercegovini. Cilj nije zaštita domaćeg tržišta nego

pomoći firmama koje rade u ovoj zemlji da se uspješnije natječu na otvorenom globalnom tržištu. Ova grupa će pokušati uspostaviti mreže koje povezuju poslovne ljude iz Bosne i Hercegovine sa odgovarajućim ljudima iz dijaspore.

Ova i slične inicijative mogu pomoći da se oslobodi ogromni potencijal za oživljavanje ekonomije, koji predstavlja dijaspora. Kao i uvijek, građani i sami mogu načiniti velike pomake. Ali potrebna im je pomoć – a ne smetnja – od strane njihovih političkih organa, predstavnika u parlamentu i vladama.

Između ostalog, potrebno je riješiti pitanje dvojnog državljanstva. To bi pomoglo da se u obostranom interesu održi trajan odnos između dijaspore i njihove matične države i da se investicije iz dijaspore, koje su danas neznatne, pretvore u pravu bujicu.

Sadašnja zakonska rješenja nalažu da građani koji imaju dvojno državljanstvo treba da se opredijele za jedno državljanstvo i odreknu drugog, ukoliko se do 1. januara 2013. godine ne potpiše bilateralni sporazum između Bosne i Hercegovine i odgovarajuće države. Međutim, mnoge države u kojima živi značajan broj državljana Bosne i Hercegovine uopće ne potpisuju takve bilateralne sporazume. Većina zemalja omogućava da njihovi građani imaju dvojno državljanstvo, kada na njega imaju pravo, bez ograničavanja tog prava na one slučajeve gdje je potpisan bilateralni sporazum sa drugom zemljom. Bosna i Hercegovina bi trebalo da postupa isto ovako.

Nije u pitanju čekanje do 2013. godine da se ovo pitanje riješi. Sve dok je status državljanstva nejasan, desetine hiljada ljudi u dijaspori će dva puta razmisliti o povratku kući. To bi bio ogroman i nepotreban gubitak za Bosnu i Hercegovinu.

Christian Schwarz-Schilling je visoki predstavnik i specijalni predstavnik Evropske unije u Bosni i Hercegovini.